43

historisch tijdschrift

GKN

deerde hij kunstgeschiedenis en volgde hij colleges in de theologie. Er kwam tijd om te reizen en ook werd het schaken weer opgepakt. In 1998 doopte hij zijn kleinkind Tina Helena. Hij stimuleerde later haar belangstelling voor boeken en kennis en leerde haar schaken.

Het echtpaar verhuisde in 2014 naar een zorgcentrum in Bazel. Daar overleed Helene in 2017, juist in een tijd waarin Anton tobde met zijn gezondheid. Hij knapte weer op en probeerde zoveel mogelijk zelfstandig te zijn. Tot aan het einde bleef hij helder van geest en zeer geïnteresseerd in zijn familie en in alles wat er gebeurde. Na een kort ziekbed overleed hij op 6 juli 2019.

De beide zonen typeren hem als een hartelijke, fijnzinnige en geliefde vader en een gelovige zielzorger.

Dat hij mag rusten in Gods vrede!

Adri van der Wal, Hoofddorp, met dank aan Martin H. Donkers, Bazel (Zwitserland), en Johannes M. Donkers, Muttenz (Zwitserland)

Eleonora Geertruida van Egmond

(Haarlem 1 mei 1922 – Bilthoven 24 november 2017)
Studie theologie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Gereformeerd predikant (in algemene dienst voor de evangelisatie) 18 jan. 1970, Amsterdam-Buitenveldert 1 sept. 1974, Bilthoven (geestelijk verzorger ziekenhuis Berg en Bosch en verpleeghuizen) 29 mrt. 1981. Emeritus 1 mrt. 1986.

Nora van Egmond was achttien, toen ze in 1940 besloot om 'gewoon' theologie te gaan studeren aan de Vrije Universiteit. In 1947 had ze haar kandidaats theologie op zak, maar wat nu? Ze zette een advertentie: 'Theologisch kandidate zoekt werk'. Dat hielp niet. Dus begon ze na haar studie met een stage in Amsterdamse ziekenhuizen bij mejuffrouw F.M. Buré, de oprichtster van de Bond van Vrouwelijke Werkkrachten in dienst van de Gereformeerde Kerken in Nederland (GKN). Er waren in 1946 al zeker tachtig vrouwen professioneel werkzaam in de GKN. Nora dacht toen dat ze waarschijnlijk pas op haar tachtigste dominee zou kunnen worden. In werkelijkheid gebeurde het toen ze 46 was. Het lukte haar in 1948 om predikantsassistente in Hengelo (Ov.) te worden. Dat deed ze volgens haar catechisant Gerrit Manenschijn beter dan haar mannelijke collega's. In 1951 was het geld op en moest ze uitzien naar ander werk. In arren moede ging ze aan de slag bij de Gereformeerde Jeugdraad in Amsterdam. Een 'zijspoor' noemde ze het zelf, maar ze moest toch wat? Begin jaren vijftig werd ze zelf presidente van de Bond van Vrouwelijk Werkkrachten en ze bleef dat tot de opheffing ervan in 1965. In 1954 werd ze assistente in de geestelijke verzorging in het psychiatrisch ziekenhuis Dennenoord in Zuidlaren. Ze deed al het predikantswerk, inclusief de zondagse kerkdiensten, maar die golden niet als 'ambtelijk'. Ze mocht wel dienst doen, maar niet preken, althans zo mocht het officieel niet heten. Inmiddels kwam de discussie over de 'toelating' van de vrouw in de ambten

in een stroomversnelling. Over de zogenaamde 'zwijgteksten' zei ze, dat je zulke teksten in hun context moest lezen. Ook wees ze op de belangrijke rol die vrouwen in de Bijbel spelen, zoals Maria Magdalena, de eerste getuige van de opstanding van Christus.

In 1965 werd ze door het Evangelisatiecentrum in Baarn benoemd in een staffunctie met precies dezelfde arbeidsvoorwaarden als die van een predikant in algemene dienst. Al haar dienstjaren werden meegerekend en men kocht een flat voor haar. De kerk liet zich dus van haar beste kant zien. Bij haar intrede preekte ze over Zacharia 4:10, '*Wie veracht de dag van de kleine dingen?*' In 1965 gaf de Generale Synode opdracht aan Generale Deputaten Evangelisatie om de structuur van de gemeenten te bestuderen. Deze Commissie Gemeentestructuur bestond uit theologen en sociologen en Nora was een van de rapporteurs. In 1969 werd de definitieve tekst vastgesteld van het rapport *Kerk in Perspectief*. Ook werkte ze mee aan het vervolgrapport *Kerk in zuiver Perspectief* (het 'groene boekje'), dat in 1971 een tweede druk kreeg.

Nadat de Synode van Sneek 1969/70 alle ambten voor vrouwen had opengesteld, kreeg Nora van Egmond dan eindelijk een 'echt' beroep. Het was een historisch moment, met een grote foto in *De Telegraaf*. De 'toezegging van beroep', uitgebracht door de synode zelf, kreeg ze al tijdens de synodezitting. Maar eerst moest de kerkorde nog gewijzigd worden en kerkelijk examen worden afgelegd: preparatoir en peremptoir. Ze werd geëxamineerd in Amersfoort door collega's die ze zelf nascholing had gegeven. Een zotte situatie. Maar Nora zag er de humor van in en zei: 'Jongens, laten we er niet over zeuren. Dit spel moeten we gewoon spelen.'

Ze had er 22 jaar op moeten wachten, maar nu kon ze op 18 januari 1970 als *predikant in algemene dienst* voor de evangelisatiearbeid bevestigd worden door dr. J.C.A. van Loon in de Kruiskerk in Baarn. Op 20 september 1970 deed ze van harte mee aan de handoplegging bij de ambtsbevestiging van ds. Marja van der Veen-Schenkeveld. In 1973 werkte ze mee aan een handleiding voor gesprekken ter bevordering van Samen op Weg. Ze verzorgde ook dagsluitingen voor de NCRV.

Op 1 september 1974 werd ze predikant bij de Gereformeerde Kerk te Amstelveen-Buitenveldert. Ze was geliefd. Ze had een heel vrouwennetwerk en ze wist haar catechisanten te boeien. Ze was zich terdege bewust van haar voortrekkersfunctie en ze had uitgesproken oordelen. Ze mocht je of ze mocht je niet. Ze was onconventioneel en ging altijd haar eigen weg. Ze was bescheiden, mild, verbindend, maar ook duidelijk. Van 'haantjes' moest ze niets hebben.

Per 29 maart 1981 werd ze predikant met bijzondere opdracht te Bilthoven. Ze werkte er voor de *Stichting Geestelijke Verzorging De Bilt/Bilthoven* in het ziekenhuis *Berg en Bosch* en in enkele verpleeghuizen. Met haar vriendin Isidore Schaffers deelde ze een zomerhuisje in Drenthe. In Bilthoven woonden ze elk in hun eigen flat naast elkaar. Na het overlijden van haar vriendin in 2006 verkocht ze het zomerhuisje. Graag vermeld ik dat Nora een bedrag van €30.000 aan de theologische faculteit van de VU schonk voor een studiefonds 'ter facilitering van de eindfase van de promotiestudie van niet-westerse, vrouwelijke promovendi aan de theologische faculteit van de

VU'. Ze wilde niet dat dit fonds haar naam droeg. Op haar verzoek werd dit 'het 1969-Fonds' genoemd, naar het synodejaar van de opening van het ambt voor vrouwelijke predikanten. Het geld is inmiddels besteed aan vier niet-westerse promovenda en daarna opgeheven. Op 1 maart 1986 ging ze met vervroegd emeritaat.

In 2010 vierde ze in De Bilt haar veertig(!)-jarig ambtsjubileum. De preek ging heel toepasselijk over water, dat in wijn veranderd was. In de laatste jaren van haar leven liep haar gezichtsvermogen erg terug, ook hoorde ze steeds minder. Omdat zij de eerste gereformeerde vrouwelijke predikant was – en een echte pionier –, vond ik dat zij een plek verdiende in het standaardwerk van Els Kloek: *1001 vrouwen in de 20ste eeuw*. Nora heeft dat ook geweten, maar het kon helaas niet doorgaan, omdat daarin alleen vrouwen werden opgenomen die overleden waren. Aan het eind van haar leven werd ze verpleegd in het verzorgingshuis De Koperwiek te Bilthoven. Tot op het laatst bleef ze het wereldnieuws volgen.

Tekenend voor haar is de brief, die ze in 1965 aan mij schreef, gedateerd 2 juni. Zij was nog geen predikant en ik zat nog op het gymnasium en had haar om advies gevraagd. Ze schreef me: 'De theologiestudie is een boeiende studie, vooral zoals ze tegenwoordig bedreven wordt. Bovendien geloof ik dat de tijden zo snel rijpen voor de volledige toelating van de vrouw tot het ambt, ook tot het ambt van dienaar (dienares) des Woords, dat het niet nodig meer is zich af te vragen of u wel arbeid zult kunnen vinden: mijn opvolger in Zuidlaren zal een man worden, omdat er geen vrouw beschikbaar is! Waar u wel rekening mee zult moeten houden is, dat u met grote voorzichtigheid uw weg in onze kerken zult moeten zoeken en bereid zult moeten zijn geduld te leren opbrengen met onbegrip en met een gedachte dat het toch niet helemaal "echt" is, een vrouw als dominee.' In 1994 zei ze in een interview: 'Als vrouwen van het eerste uur waren we ervan overtuigd, dat het omgaan met weerstanden en onbegrip, en met onze eigen frustraties daarover, een wezenlijk deel was van de opdracht om als vrouwen het ambt te vervullen. Na zoveel eeuwen van uitsluiting uit de ambten hoorde dit erbij.'

Op 24 november 2017 is zij overleden op de hoge leeftijd van 95 jaar. 'God is een God van liefde en genade' stond er op haar overlijdensbericht en daar heeft ze altijd aan vastgehouden.

Margriet Gosker, Venlo, met dank aan Hans Seijlhouwer, Amstelveen, Martien Brinkman, Bilthoven en Marijke Bossenbroek, Amstelveen.

Marinus Eliza van Heesen

(Boskoop 18 oktober 1922 – Dordrecht 24 juli 2019)
Studie theologie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Gereformeerd predikant Oosthem 3 juni 1951, Meliskerke 1 sept. 1957, Oss 21 apr. 1963, Uden-Grave 3 okt. 1965, vanaf 1 okt. 1969 met bijz. opdracht als geestelijk verzorger voor het Diaconessenhuis te Leeuwarden. Emeritus 1 sept. 1983. Gehuwd op 29 mei 1951 met Henny de With (1927-1999), sinds 2001 samenwonend met Annemarie Muurling-Mulder (*1937). Uit het huwelijk werden vier dochters en een zoon geboren.